

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA 2 (P2)

HUKURI 2010

MEMORANDAMU

TIMARAKA: 70

Memorandamu leyi yi na 13 wa tipheji.

XIYENGE XA A: NOVHELE

NDZI NGO TINCIKI – FA Thuketana

XIVUTISO XA 1: XITSALWANA

- Endzhaku ka loko Mpfuleni a ta va a kumile Rice a tlumbiwile hi movha, loko a rila, a a rila a ri karhi a vulavulela leswaku tata wa yena Ntekele hi yena a nga n'wi dlaya. ✓✓✓
- Ntekele u namulerile Mpfuleni hi ntshilana ku kondza rhoko leyi a a yi ambarile yi tshwukelana hi ngati. ✓✓✓
- Mpfuleni u tekile mpahla ya yena hinkwayo, a famba a ya tshama eka murhandziwa wa yena Lefty eGezina. ✓✓✓
- Loko a fika eka Lefty u n'wi kumile a tshamile na munghana wa yena Walk-Tall. ✓✓✓
- Lefty u n'wi amukerile kambe loko a lava ku n'wi khoma a a vula leswaku a nga n'wi pfatlanyi. ✓✓✓
- Lefty u lavile ku tiva leswaku hikwalaho ka yini. ✓✓✓
- Mpfuleni u hlamuserile Lefty leswaku u biwile hi tata wa yena na leswaku Rice u lovile. ✓✓✓
- Lefty na Walk-Tall va heleketile Mpfuleni exibedhilele. ✓✓✓
- Loko va suka exibedhilele Lefty u kunguhatile ku ya endla xinkhubyana xo amukela Mpfuleni. ✓✓✓
- Walk-Tall u yile a ya xava tinyama, mabyalwa na hinkwaswo leswi a va fanele ku swi tirhisa. ✓✓✓
- Walk-Tall u tlhele a rhendzeleka a famba a rhamba tinsulavoyakulobye. ✓✓✓
- Xinkhubyana xo n'wi amukela xi sungurile hi awara ya kaye. ✓✓✓✓
- Vanhu va dyile tinyama na ku nwa mabyalwa vusiku hinkwabyo, va ya hangalaka hi siku leri landzelaka. ✓✓✓

Nhungu wa timhaka kambe mhaka yo hetelela yi ta averiwa mune wa timaraka.

(25)

Rhubiriki ya maavelo ya timaraka eka xitsalwana xa MATSALWA
Xiya ku hambana ka maavelo ya timaraka exikarhi ka Nkoka wa mahungu na
Xivumbeko, ku katsa na matirhiselo ya Ririmi

TIKHODI NA MAAVELO YA TIMARAKA		NKOKA WA MAHUNGU (25) Nhlamuselo ya nhlokomhaka. Vundzeni bya nkanelo, ku amukeleka na ku twisisa matsalwa.		XIVUMBEKO NA RIRIMI (10) Xivumbeko, nkholukelano na maandlalelo. Ririmi, thoni na maendlelo lama tirhisiwaka eka xitsalwana.
Khodi ya 7 80 – 100%	Vuswikoti bya le henhla ngopfu 20 – 25 wa timaraka	-Nhlokomhaka yi hlamuseriwile hi vuenti naswona swilaveko hinkwaswo swi katsiwile. -Ku kombisa mahlamulelo ya le henhla ngopfu: 90%+. Vuswikoti bya le henhla ngopfu. -Nkanelo wa mahungu hi vumbhoni byo huma eka tsalwa. -Ku twisisa ka xiyimo xa le henhla ka matsalwa.	Vuswikoti bya le henhla ngopfu 8 – 10 wa timaraka	-Xivumbeko xa kahle. -Masungulo na mahetelelo ya kahle ngopfu. -Nkanelo wa mahungu lama andlariweke kahle. -Xitayili, thoni, na ririmi swi kahle naswona swi pfumala swihoxo.
Khodi ya 6 70 – 79%	Vuswikoti bya le henhla 17½ – 19½ wa timaraka	-Nhlamuselo ya le henhla ka nhlokomhaka, ku katsiwa ka swilaveko mayelana na nhlokomhaka. -Nhlamuselo hi vuenti. -Miehleketo leyi boxiweke yo hambanahambana yo huma eka matsalwa. -Matsalwa ya kahle na vumbhoni byo huma eka matsalwa.	Vuswikoti bya le henhla 7 – 7½ wa timaraka	-Xitsalwana xi andlariwile kahle. -Masungulo na mahetelelo ya kahle. -Vuxokoxoko bya mahungu swa olova ku byi landzelela. -Xitayili, thoni na ririmi ra kahle swi fambelana na xikongomelo. -Maandlalelo lamanene.
Khodi ya 5 60 – 69%	Vuswikoti bya le henhlanganyana 15 – 17 wa timaraka	-Ku kombisa ku twisisa ka nhlokomhaka. -Miehleketo yo amukeleka mayelana na nhlokomhaka. -Miehleketo leyi vupfeke, kambe a hinkwayo yi nga na nseketelo lowu enerisaka. -Vumbhoni byo twisisa matsalwa.	Vuswikoti bya le henhlanganyana 6 – 6½ wa timaraka	-Xivumbeko xa kahle na nkholukelano. -Masungulo, mahetelelo na tindzimana tin'wana ti andlariwe kahle. -Nkanelo wu nga landzeleleka. -Ririmi, thoni na xitayili swo pfumala swihoxo.

TIKHODI NA MAAVELO YA TIMARAKA		NKOKA WA MAHUNGU (25) Nhlamuselo ya nhlokomhaka. Vundzeni bya nkanelo, ku amukeleka na ku twisisa matsalwa.		XIVUMBEKO NA RIRIMI (10) Xivumbeko, nkhlukulano na maandlalelo. Ririmi, thoni na maendlelo lama tirhisiwaka eka xitsalwana.
Khodi ya 4 50 – 59%	Vuswikoti byo amukeleka 12½ – 14½ wa timaraka	-Ku kombisa ku twisisa nhlokomhaka, swilaveko hinkwaswo swi katsiwile. -Vumbhoni bya kahle byo seketela nhlokomhaka. -Miehleketo leyi seketeriweke a yi khorwisi. -Matwisiselo ya kahle ya tsalwa.	Vuswikoti byo amukeleka 5 – 5½ wa timaraka	-Vumbhoni byin'wana bya xivumbeko. -Xitsalwana xo pfumala xivumbeko na nkhlukulano wa miehleketo. -Swihoxo switsongo swa ririmi, thoni na xitayili. Xivumbeko xa tindzimana xa kahle.
Khodi ya 3 40 – 49%	Vuswikoti byo enela 10 – 12 wa timaraka	-Ndlela ya xiyimo xa le hansi xa mahlamulelo ya xivutiso. -Ku twisisa kutsongo ka mahlamulelo ya nhlokomhaka. -Nkanelo wa nhlokomhaka a wu khorwisi, naswona wu na vumbhoni byitsongo byo huma eka tsalwa. -Mudyondzi u pfumala ku twisisa ka tsalwa.	Vuswikoti byo enela 4 – 4½ wa timaraka	-Xivumbeko xi na xihoxo xa nkunguhato. -Nkanelo a wu andlariwangi kahle. -Xivumbeko xa tindzimana xi na swihoxo. -Swihoxonyana eka ririmi, thoni na xitayili.
Khodi ya 2 30 – 39%	Vuswikoti bya madyondza 7½ – 9½ wa timaraka	-Mbuyelelo wa mahlamulelo, mikarhi yin'wana miehleketo a yi fambelani na nhlokomhaka. -Ku pfumaleka ka vundzeni bya nkoka. -Miehleketo yo tsana swinene ya matwisiselo ya xitshuriwa na tsalwa.	Vuswikoti bya madyondza 3 – 3½ wa timaraka	-Maandlalelo yo ka ya nga enerisi na xivumbeko xo ka xi nga kunguhatiwangi, leswi kavanyetaka nkhlukulano. -Swihoxo swa ririmi na xitayili xo hoxeka leswi endlaka xitshuriwa xo ka xi nga amukeleki. -Xihoxo eka xivumbeko xa tindzimana.

TIKHODI NA MAAVELO YA TIMARAKA		NKOKA WA MAHUNGU (25) Nhلامuselo ya nhlokomhaka. Vundzeni bya nkanelo, ku amukeleka na ku twisisa matsalwa.		XIVUMBeko NA RIRIMI (10) Xivumbeko, nkhlukelano na maandlalelo. Ririmi, thoni na maendlelo lama tirhisiwaka eka xitsalwana.
Khodi ya 1 0 – 29%	Vuswikoti byo ka byi nga enelangi 0 – 7 wa timaraka	-A swi olovi ku landzelela nhlokomhaka leyi kaneriwaka hikuva nhلامulo yi na vuxaka byitsongo na nhlokomhaka. -Leswi a ringetisaka xiswona ku hلامula xivutiso i swa xiyimo xa le hansi. Timhaka titsongo leti twalaka a ti na vumbhoni bya leswaku ti huma ebukwini. -Miehleketo yo tsana swinene ya matwisiselo ya xitshuriwa na tsalwa.	Vuswikoti byo ka byi nga enelangi 0 – 2½ wa timaraka	-A swi olovi ku vona loko nhlokomhaka yi kaneriwile. -Ku pfumaleka ka vumbhoni bya nkunguhato. -Ku pfumaleka ka tindzimana to twisiseka. -Ririmi ro tsana. -Xitayili na thoni leswi hoxekeke.

MAAVELO YA TIMARAKA:

VUNDZENI (V) = 25
XIVUMBeko NA RIRIMI (XR) = $\frac{10}{35}$

XIVUTISO XA 2: XIKAMBELANTWISISO

2.1 Hi le kaya ka Ntekele./Hi le ka Ntekele.√√ (2)

2.2 A swi fanerile. √
Tata wa yena a n'wi sindzisa ku tekiwa hi wanuna loyi a a nga n'wi rhandzi. √

KUMBE

A swi nga fanelangi. √
Manayila u tshikile tata wa yena a lulamisa swilo hinkwaswo kambe a ya nyamalala hi siku ra nkhuvu. √√ (3)

2.3 A ri ri siku ra nkhuvu ra ku hlomisiwa ka yena hi Muzayiwe.√√ (2)

2.4 (a) **Ximunhuhathwankulu**

-Vadyondzi va nga ha boxa Ntekele tanihi ximunhuhathwankulu. Ntekele a a navela ku va na mabindzu. A a ri na khumembirhi wa mabazi lama a ma rhwala vanhu kusuka eRixongile ku ya eBedford. Mabazi lama ma hisiwile hi vuthu ra Lefty. √√

-Ntekele u na ntlimbo (xiphiko), hikuva a nga koti ku pfuxa bindzu ra yena. U heleriwe na hi mali leyi a a ri na yona. √√

KUMBE

(b) **Ximunhuhathwankulu**

-Vadyondzi van'wana va nga boxa Manayila tanihi ximunhuhathwankulu. Manayila u navela ku tekana na Jamboti kambe hikokwalaho ka rivengo exikarhi ka Ntekele na Dodovha, loko va fanele ku tekana, a va ta boheka ku baleka. √√

-Ntekele a a lava leswaku Manayila a tekana na Muzayiwe, kambe Manayila u boxe leswaku u ta tekana na Jamboti. Tata wa Ntekele wa ala leswaku Manayila na Jamboti va tekana. √√ (4)

2.5 (a) **Xisihalali**

-Manayila a a endla leswaku bindzu ra tata wa yena Ntekele ri nga tlheli ri pfuxiwa, hikwalahokaleswi a a ala ku tekiwa hi Muzayiwe. √√

-Muzayiwe a a ta pfuxa mabindzu ya Ntekele loko Manayila a pfumela ku tekiwa hi yena. √√

KUMBE

(b) Xisihalali

-Ntekele hi yena xisihalali, hikuva u alela Manayila ku tekana na Jamboti. ✓✓
-U tlhela a n'wi sindzisa ku tekana na Muzayiwe loyi a a ri mukhalabye, tlhelo n'anga. ✓✓ (4)

2.6 Chavani. ✓✓ (2)

2.7 - Manayila u tlhavile nsulavoya hi xisungunu a ri karhi a huwelela leswaku xipaci xa famba. ✓
- Wanuna loyi u khomile tsotsi ya kona hi voko. ✓
- U tlherile a yi tlimba mikolo. ✓
- Tsotsi yi ringetile ku tlulatlula kambe wanuna wa kona a ala a tlimba yi kondza yi lava ku heleriwa hi moya. ✓
- Tsotsi yi sungurile ku humesa mahlo kambe wanuna a tlimba a nga tshiki.
- Tsotsi yi tshikile xipaci, ✓ yi sungula ku hundzuluxahundzuluxa mahlo ongeti hiloko yi hela matimba. ✓
- Loko wanuna a hunguta ku tshikelela tsotsi yi chupurile yi suka yi baleka. ✓ (7)

2.8 U kumile ndhawu yo tshama loko a ha lavana na Jamboti. ✓✓
Va ka Chavani va yile na yena eka Radio Tsonga leswaku timhaka ta ku laviwa ka Jamboti ti ta haxiwa. ✓✓ (4)

2.9 Lamont. ✓✓ (2)

2.10 I mufundhisi Chavani. ✓✓ (2)

2.11 A swi fanerile. ✓ Swi kahle leswaku loko u rhandzana na munhu u n'wi lehisela mbilu. ✓✓

KUMBE

A swi nga fanelangi. ✓ U hetile nkarhi wo leha a nga vuli xivangelo xa ku nyamalala ka yena, swi nga ha endleka leswaku a a tshama na un'wana wansati. ✓✓ (3)
[35]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 35

XIYENGE XA B: NTLANGU

BYOKOTA MADLAYISANA – MM Marhanele

XIVUTISO XA 3: XITSALWANA

Khombo leri humeleleke Gezani hi siku leri a ku ri na xirhwala emutini wa Mavundza.

- Loko va ri exirhwaleni n'anga Mavundza u lerisile Makhanana na nsati wa noni ku rhwala khuwana. ✓✓✓
- Gezani u va landzile hi le ndzhaku laha a nga kombela Makhanana ku n'wi landzelela eka murhi wo karhi. ✓✓✓
- Loko Makhanana a fika kona, Mathebula u sale a n'wi lava leswaku a ta n'wi nyika swo dzaha. ✓✓✓
- Loko a nga n'wi voni u fambile a n'wi lava, a ya n'wi kuma a ri na Gezani. ✓✓✓
- Mathebula u bile Gezani hi xibakele a titivala. ✓✓✓
- Vavasati va n'wi cheleterile hi mati a kala a pfuka. ✓✓✓
- Mavundza u tekile Gezani a famba na yena ekaya ka yena. ✓✓✓
- U fikile a chelela Gezani xiganama kutani a lova. ✓✓✓✓

Nhungu wa timhaka kambe mhaka yo hetelela yi ta averiwa mune wa timaraka. (25)

Landzelela rhubiriki ya maavelo ya timaraka lama tirhisiweke eka xivutiso xa 1.

XIVUTISO XA 4: XIKAMBELANTWISISO

- 4.1 Mavundza. √√ (2)
- 4.2 A a fanele ku xava byala √ byo ringana khume ra macheleni, √ leyin'wana a xava huku, √ leyi saleke a xava xinefu. √ (4)
- 4.3
- Eswikwengeni. √√
  - A a ri ndhuna eswikwengeni. √√ (4)
- 4.4 Mathebula a a bile Gezani a titivala, √ kutani Mavundza a n'wi teka a famba na yena emutini wa yena, √ laha a n'wi cheleleke xiganama. √ Loko a endla vubihi lebyi u voniwile hi N'wa-Rimbelule√. Yena a a ehleketa leswaku a nga voniwangi. √ Mavundza u byerile Hosi leswaku Mathebula u dlayile Gezani hi swibakele. √ (5)
- 4.5 I nawu lowu vulaka leswaku loko munhu a dlayile, na yena u fanele ku dlayiwa. √√ (2)
- 4.6 Ina, wu lulamile. √ Loko nawu lowu a wu ri kona, nhlayo ya vanhu√ lava dlayiwaka a yi ta hunguteka. √ √ Kumbe vanhu a va ta chava ku dlaya van'wana. √√

KUMBE

- A wu lulamangi. √ Bibeke a yi pfumeli leswaku hi avanyisa. Loko munhu a dlayile o fanele ku ya pfaleriwa ejele. √ Loko ku ri vutomi bya yena byi ta avanyisiwa hi Xikwembu. √ (3)
- 4.7 N'wa-Rimbelule u hlamusele Hosi vuxokoxoko hinkwabyo. √√ (2)
- 4.8 Lexi nga endla leswaku N'wa-Rimbelule a boxa vubihi bya nuna wa yena hileswi a a swi twile loko Mavundza (nuna wa yena) a byela Makhanana√√ leswaku u lava ku hlongola N'wa-Rimbelule leswaku a ta kota ku teka Makhanana. √ (3)
- 4.9 Loko Mathebula a vona leswaku se u le khombyeni, u tekile swiambalo swa nsati wa yena √ a tsutsumela eswihlahleni. √ U fike a hluvula swa yena√, a ambala swa xisati √, a tlhela a boha duku enhlokweni. √ (5)
- 4.10 A a ri ndhuna. √√ (2)
- 4.11 Nkongomelo wa ntlangu lowu i ku kombisa vubihi bya vugangu exikarhi ka vanhu lava nga na mindyangu. √√√ (3)

[35]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 35

XIYENGE XA C: SWIRUNGULWANA/SWIHUNGWANA

NDZI NA TIMFANELO – SJ Mdungana na NJ Maluleke

XIVUTISO XA 5: XITSALWANA

Khombo leri weleke Portia na Mufundhisi Khupamarhama.

- Portia u kumile timhaka ta xikimu xo vekisa mali laha ku nga na ntswalo wa le henhla. ✓✓✓
- U tekile mhaka leyi a ya yi vikela Mufundhisi Khupamarhama. ✓✓✓
- Mufundhisi a nga pfumelangi, kambe Portia u yile emahlweni a joyina xikimi xo tswarisa mali handle ka mpfumelelo. ✓✓✓
- Portia a a nga swi tivi leswaku Mufundhisi a ku ri khale a joyinile eka xikimi lexi. ✓✓✓
- Swiyanimoya na maphephahungu swi sungule ku lemukisa vanhu ku tivonela ku lova hi swikimi swa ntswariso wa timali. ✓✓✓
- Vanhu va sungule ku tsutsumela ku ya tsavula timali ta vona va nga si lova, kambe a swi kotekangi hikwalaho ka tinkontiraka leti a va ti sayinile. ✓✓✓
- Endzhaku ka masiku ma nga ri mangani, vinyi va xikimi va pfale tihofisi va tlhela va nyamalala. ✓✓✓
- Vanhu lava a va endlile vuvekisi va tikumile va hlanganile etihofisini ta xikimi hi xitalo. ✓✓✓
- Portia na Mufundhisi va yile va ya hlangana etihofisini leti a ti pfariwile ku ya khorwisa mahlo ya vona. ✓✓✓
- Va sale va tikhomile swikosi mali ya vona yi va yi fambise sweswo. ✓✓✓✓

Nhungu wa timhaka kambe mhaka yo hetelela yi ta averiwa mune wa timaraka. (25)

Landzelela rhubiriki ya maavelo ya timaraka lama tirhisiweke eka xivutiso xa 1.

XIVUTISO XA 6: XIKAMBELANTWISISO

6.1 I Xitokisi. ✓✓ (2)

6.2 A ku ri Xitereke✓✓ (2)

6.3

- U famberiwile hi nsati na vana. ✓✓
- U lahlekeriwile hi ntirho.✓✓
- Xiphaza lexi se a a tshembeke eka xona a xi nga ha tirhi. ✓✓
(Tinhlamulo timbirhi ntsena) (4)

6.4 Ku hambana ka **Xitokisi** na **Xitereke**

XITEREKE	XITOKISI
A a tirha✓	A a nga tirhi✓
A a tshembekile ✓	A a taleriwe hi vuxisi✓
A a nga nwi byalwa✓	A a ri xidakwa✓
A a nyuherile✓	A a ondzile✓

6.5 A a vona leswaku Xitereke wa tirha kasi yena a nga tirhi. ✓ A a vula leswaku u na masofa,✓ "double bed", ✓ na thelevhixini, kasi hi tlhelo u na makungu yo cata. ✓ (4)

6.6 I xuma xa yena. ✓ (1)

6.7 Xitokisi na Mapoto va yile evukweni bya Xitereke ku ya vika leswaku Xitereke u khomiwile. ✓✓ Va tlhele va tivisa vandyangu leswaku Xitereke u lava mali leyi a nga lovola hi yona nsati. ✓✓ Va nyikiwile xuma,✓✓ handle ka mpfumelelo wa n'wini wa xona. ✓✓ Kutani Xitereke u hlamarile ku twa timhaka leti loko a fika evukon'wanini bya yena. ✓✓ (10)

6.8 A hi swona, ✓ a a ri mabalani wa ka Spornet. ✓ (2)

6.9 A hi swona, ✓ a a ri hahlwa ra Xitereke. ✓ (2)
[35]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 35

XIYENGE XA D: VUTLHOKOVETSERI

XIVUTISO XA 7: KU LANGUTIWA VITO – RK Maluleke

- 7.1 Timhaka ta vukungundzwana laha vanhu lava nga na ndhuma hambiloko va endla swo biha, milandzu ya vona yi hehelaka emoyeni, √√ kambe swisiwana leswi nga endla milandzu yo fana na ya vona swi khomiwaka swi ya ejele. √√ (4)
- 7.2 Nandzu wu pfuriwa wu tlhela wu herisiwa. √√ (2)
- 7.3 Swakudya leswi dyiwaka ejele. √ ½ (1½)
- 7.4 I vanhu lava hambiloko va vona swo biha kumbe ku twisiwa ku vava va miyelaka va nga vuli nchumu. √√ (2)
- 7.5 I vana vambirhi lava nga velekiwa siku rin'we hi manana un'we. √√ (2)
- 7.6 Swi vula ku teka swilo hi ndlela leyi swi nga xiswona. Ku avanyisa milandzu hi ndlela yo fana, handle ka ku hlawula nghohe. √√ (2)
- 7.7 A / Munhu u fanele ku hanyisana kahle na van'wana vanhu. √√ (2)
- 7.8 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo leyi a yi kumaka. Xik. Timhaka ta vukungundzwana ti endliwa ngopfu hi vanhu lava nga na ndhuma. √√ (2)
- [17½]**

XIVUTISO XA 8: RA DZINDZA – BM Ngobeni

- 8.1 Madzolongwa ya le mindyangwini laha nsati na nuna va tshamaka va ri karhi va holova, √√swi fika laha wanuna a dlayaka nsati na vana hi xibamu. √√ (4)
- 8.2 Ku tshama ku ri karhi ku holoviwa. √√ (2)
- 8.3 Xibamu. √√ (2)
- 8.4 Ku vuriwa swirho swa ndyangu. / Vanhu. √√ (2)
- 8.5 I ndhawu laha ku lahlwaka vafi./ vanhu lava nga hundza emisaveni. √√ (2)
- 8.6 - Vavasati na vana va xanisiwa. √
- Emindyangwini ku na swihundla swo tala. √ (4)
- 8.7 Swilondza/timbanga. √½ (1½)
- [17½]**

XIVUTISO XA 9: XINKANKANKA XA LE NKANDLA – KJ Ngobeni

- 9.1 Vuswikoti bya Jacob Zuma byo rhangela vanhu, ku lamula mavandla ya tipolitiki lama holovaka na hilaha a tinyiketelaka hakona a endzela matikomambe a ri karhi a va pfuna ku lwela tshunxeko.√√ √√ (4)
- 9.2 Homu ya xinuna leyo ka yi nga tsheniwangi.√√ (2)
- 9.3 "Wu tiba xifuva hi mitirho leyo xonga." √√½ (2½)
- 9.4 9.4.1 Bofu.√√ (2)
- 9.4.2 Valala.√√ (2)
- 9.5 Ku pfaleriwa ejele √√ (2)
- 9.6 Ku tirhisana kahle/ku twanana. √√√ (3)
- [17½]**

XIVUTISO XA 10: N'WINI WANGA – M Malungana

- 10.1 I xikhongelo xo kombela ku rivaleriwa xa munhu loyi a tshembelege eka Xikwembu, √√ kambe hikwalaho ko ringiwa hi Sathana a pfaka a endla swo huma endleleni.√√ (4)
- 10.2 I tintambu leti tirhisiwaka ku phasa swiharhi kumbe swinyenyana.√√ (2)
- 10.3 U vula leswaku u xi tiva ngopfu Xikwembu. / U tshembelege eka Xikwembu.√√ (3)
- 10.4 I vuvabyi byo ta hi xihatla.√√ (2)
- 10.5 "Ndzi pfa ndzi chochovela enhoveni ndzi nga titwangi." √√½ (2½)
- 10.6 C. / A navelela vanhu van'wana swo biha.√√ (2)
- 10.7 N'wana lontsongo a ha ku velekiwaka. √√ (2)
- [17½]**

NTSENGO WA XIYENGE XA D: 35
NTSENGO WA TIMARAKA: 70